15 may Beynəlxalq Ailə Günüdür

Cəmiyyətin təməl daşı

Qloballaşma və modernləşmə şəraitində ailələr texnoloji və iqtisadi inkişafın gətirdiyi müxtəlif problemlərlə qarşılaşır. Qərb cəmiyyətində müşahidə olunan mənfi dəyişikliklər bir sıra ənənəvi dəyərlərin itirilməsinə səbəb olur. Dünya millətlərinin bəziləri artıq ailə institutunu bir dəyər kimi deyil, investisiya vasitəsi kimi qəbul etməyə başlamışdır. Qlobal səviyyədə ailə həyatı innovasiyaların təhdidi altındadır, mənəvi dəyərlərin zəifləməsi ailənin sosial statusuna fundamental təsir göstərir. Bir sıra ölkələrdə demoqrafik problemin kəskinləşməsi isə danılmaz faktdır.

Artıq ailə institutunun cəmiyyətdəki mövqeyinin möhkəmləndirilməsi, cəmiyyətin saflığının və əxlaqi dəyərlərin qorunması, gələcək nəslə ötürülməsi dünyada aktual problemdir. Ailənin mahiyyəti görkəmli şəxsiyyətlərin, elm və dövlət xadimlərinin fikirlərində də əks olunmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyev ailənin cəmiyyətdəki rolunu xüsusi qeyd edirdi: "Ailə dəyərləri, ailə ənənələri, milli-mənəvi dəyərlərimizə sədaqət, uşaqların müasir səviyyədə tərbiyəsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir".

Azərbaycan ailəsi həmişə uzunömürlülüyü və möhkəmliliyi ilə seçilib. Bu, əsasən milli-mənəvi dəyərlərin, adət-ənənələrin qorunub saxlanılmasından, müasir dövrə uyğunlaşdırılmasından irəli gəlir. Məhz buna görə də Azərbaycan ailəsi dünyada ən yaxşı ailə modellərindən biri hesab olunur. Avropaya inteqrasiya etsək də, klassik ailə modelimiz deformasiyaya məruz qalmır.

Bu gün dövlət ailə siyasəti Azərbaycan dövlətinin diqqətində olan mühüm məsələlərdəndir. Ölkə rəhbəri cənab İlham Əliyev qeyd edir ki, "Güclü ailə-güclü dövlətdir". Məhz güclü və sağlam ailələr dövlətin əsasını təşkil edir. Hazırda Azərbaycanda 2 milyon 62 min 30 ailə var. Hər il orta hesabla ölkədə 80 mindən çox ailə qurulur. Ailənin inkişafı və sosial təminatı, qadın və uşaq hüquqlarının müdafiəsi "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında öz əksini tapıb. Həmin konsepsiyaya əsasən "Azərbaycan Ailəsi Strategiyası"nın, Gender Bərabərliyi üzrə Milli Fəaliyyət Planının, Uşaq Milli Fəaliyyət Planının, "Uşaq Strategiyası"nın, "Ailə psixoloqu" institutunun hazırlanması nəzərdə tutulur. Azərbaycan öz cəmiyyəti üçün həmişə layiqli, sosial-mənəvi inkişafını təmin edən, həyat strategiyasını gerçəkləşdirə bilən, fəal, güclü ailələrin formalaşmasına çalışır.

15 may Beynəlxalq Ailə Gününün qeyd olunması da artıq ölkəmizdə ənənəyə çevrilmişdir. Bu tarix BMT-nin Baş Assambleyasının 20 sentyabr 1993-cü il tarixli qətnaməsinə müvafiq olaraq həyata keçirilir. Azərbaycan 2008-ci ildən bu ənənəyə qoşulub. Bayramın əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, dünya miqyasında bütün insanların diqqəti ailə problemlərinin həllinə yönəlir. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən ailə bayramı hər il müxtəlif bölgələrdə təşkil olunur və Azərbaycanın bütün rayonlarından yüzlərlə ailə iştirak edir. Ölkəmizin əksər rayonlarından bu tədbirə toplaşmış nümunəvi ailələr müasir Azərbaycan cəmiyyətinin yüksək inkişaf səviyyəsinin təcəssümüdür. Bayramda həmin ailələrin hər biri öz xüsusi bacarığını göstərir. Ailə bayramı bu günə kimi Şamaxı, Qax, Xaçmaz, İsmayıllı, Abşeron, Şəmkir rayonlarında, Lənkəran, Şəki şəhərlərində keçirilmişdir. Bayramın rəngarəngliyi üçün bir-birindən fərqli nominasiyalar təşkil edilir. Bayramda həm müxtəlif sərgilərlə tanışlıq, həm bölgələrin milli mətbəxini əks etdirən xörəklər və əl işləri nümayiş olunur, həm də ailələr arasında müxtəlif əyləncəli və intellektual oyunlar keçirilir. Ailə bayramının ən sevilən hissəsi isə xalqımızın toy adət-ənənələrinin nümayişidir. Bayramda, eyni zamanda müxtəlif xalqlar öz adət-ənənələrini, milli-mənəvi dəyərlərini, milli mahnılarını, rəqslərini nümayiş etdirmək imkanı əldə edirlər. İştirak edən azsaylı xalqlar arasında dağ yəhudiləri, tatlar, talışlar, kürdlər, ingiloylar, saxurlar, avarlar, ləzgilər kimi etnik qruplar olmuşdur. Qeyd olunan xalqların nümayəndələri, hər bir qrup özünəməxsus fərqli mədəniyyətlərinin elementlərini qoruyub saxlamışlar. Bayramda bu ailələrin hər biri öz xüsusi bacarığını, milli mətbəxini, musiqisini, mədəniyyətini göstərməklə azərbaycanlılarla necə bir ailə kimi yaşadıqlarını, ölkə hüdudlarında necə məskunlaşdıqlarını və dəyərlərinin mübadiləsini göstərmişlər. Kütləvi xarakter daşıyan bu tədbirlərə müxtəlif yaş kateqoriyasından və sosial təbəqələrdən olan nümayəndələr cəlb olunurlar.

Ailə institutunun möhkəmləndirilməsi, reproduktiv sağlamlığın qorunması, ailə dəyərlərinin nəsildən-nəslə ötürülməsi, məişət zorakılığının aradan qaldırılması, valideyn məsuliyyətinin artırılması bizim əsas vəzifələrimizdəndir.

Ailə dəyərlərinin qorunub saxlanılması sahəsində görülən maarifləndirmə işlərinin mühüm bir hissəsi kimi 2009-cu ildən başlayaraq "Azərbaycan ailəsi" qısametrajlı film festivalı uğurla davam etdirilir. Keçən müddət ərzində 31-i xarici rejissor tərəfindən olmaqla təşkilat komitəsinə 209 film təqdim edilmişdir. 2014-cü ildən etibarən isə festival çərçivəsində "Həyatdan şəkilə" adlı foto-müsabiqə də həyata keçirilir. İştirakçılar tərəfindən müsabiqəyə 173 fotoşəkil daxil olmuşdur. Festivalda iştirak edən müxtəlif xalqların təqdim etdikləri filmlər onların mədəniyyətlərinin, milli-mənəvi dəyərlərinin təbliği baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Əgər ailənin təməli düzgün qurularsa, onun dağılmaq təhlükəsi də az olar. Bəs ailə qurarkən hansı şərtlər önəmlidir? Ailə sevgi üzərində qurulmalıdır. Fərdi xoşbəxtlik ümumi mənafedən üstün olmamalıdır. Nikaha daxil olan tərəflərin intellekt və dünyagörüşlərində ümumilik olmalı, mədəni səviyyələri üst-üstə düşməlidir. Uzunömürlü və sağlam ailənin qurulması üçün kişinin və qadının həyata baxışları, mədəni səviyyələri bir-birini tamamlamaqla yanaşı, tərəflər arasında məsuliyyət və hörmətin mövcud olması zəruridir. Qloballaşma dövründə Qərbə meyil edən şəxslər unutmamalıdırlar ki, insan sosial varlıqdır, onun fərd kimi formalaşması üçün isti ailə mühiti mütləq şərtdir.

Azərbaycan ailəsində ənənəvi olaraq kişi qərarverici funksiyanı yerinə yetirir. Lakin müasir ailədə qadının da çiyinlərinə böyük məsuliyyət düşür. Qadının dözümü və müdrikliyi ailəni qoruyur və onun möhkəmliyini təmin edir. Azərbaycan qadını özünün fədakarlığı ilə bir sıra digər millətlərin qadınlarından çox fərqlənir. Azərbaycanda qadın ilk növbədə ailə ocağının qoruyucusu adı ilə assosiasiya olunur. Nəciblik, xeyirxahlıq, fədakarlıq, mətinlik, qayğıkeşlik, insanpərvərlik kimi keyfiyyətlər Azərbaycan qadınına xas xüsusiyyətlərdir.

Qadın ana olmaqla bərabər, eyni zamanda cəmiyyətin əsas dayaqlarından biridir. Qadın dünyaya yeni nəsil gətirir, onu böyüdür və tərbiyə edir. Dünyaya gələn uşağı milli ruhda böyütmək, cəmiyyətə layiqli vətəndaş hazırlamaq baxımından qadınların üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Ailə üçün ideal model bundan ibarətdir ki, qadın və kişi əl-ələ verərək öz vəzifələrini yerinə yetirsinlər. Ailə mübarizə meydanı yox, həmrəylik və əməkdaşlıq ocağıdır. Ailə birgəyaşayışın ilk modeli olaraq millətin həyatı baxımından müqəddəs dəyərdir. Bu təməlin düzgün qurulması və yaşadılması üçün müasir Azərbaycan ailəsi zamanın sınaqlarından keçib milli-mənəvi dəyərlərimizi mühafizə etməli, böyüyə hörmət, kiçiyə diqqət, mərhəmət kimi amilləri üstün tutmalıdır. Eyni zamanda demokratik prinsipləri qavramalı, zamanın, dövrün nəbzini tutub müsbət ənənələrimizə zərbə vurmayacaq yenilikləri qəbul etməli, fərdlərin müstəqil düşüncə tərzinə, seçiminə qadağalar qoyulmamalıdır.

Ölkəmizdə qadınların cəmiyyətdə rolunu daha da artırmaq məqsədi ilə dövlət tərəfindən məqsədyönlü işlər aparılır. Azərbaycan Respublikasının ailə, qadın və gender problemləri ilə bağlı götürdüyü öhdəliklər bu sahədə aparılan siyasət qanunvericilikdə öz əksini tapıb.

2000-ci ildə yeni Ailə Məcəlləsinin qəbul edilməsi, 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin fərmanı ilə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması dövlət siyasətində ailə məsələlərinə önəm verilməsinin göstəricisidir. Ölkədə gender strategiyasını inkişaf etdirmək üçün səmərəli milli mexanizm yaradılmışdır. Gender bərabərliyinin təşviqi sahəsində atılmış mühüm addımlardan biri "Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul edilməsi olmuşdur. Ailə Məcəlləsində nikah yaşı qızlar üçün 18-ə qaldırılmış və kişilərlə hüquqları bərabərləşdirilmişdir. Cinayət Məcəlləsində qadını, xüsusən yetkinlik yaşına çatmayan qızları nikaha daxil olmağa məcbur etməyə görə xüsusi maddə ilə məsuliyyət müəyyən edilmişdir. Ailəyə, qadına və uşağa yönəlmiş tibbi xidmət infrastrukturunun, o cümlədən reproduktiv sağlamlığın qorunması sisteminin daha da təkmilləşdirilməsi üçün "Ana və uşaqların sağlamlığının yaxşılaşdırılmasına dair (2014-2020-ci illər üçün)" Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Ailə Məcəlləsinə dəyişiklik edilərək tərəflərin nikahdan əvvəl icbari olaraq tibbi müayinədən keçməsi qaydası qüvvəyə minmişdir.

Azərbaycan Respublikası beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi məqsədilə BƏT-in "Kişi və qadın işçilər-ailə vəzifələri olan işçilər üçün bərabər imkanlar və bərabər rəftar haqqında" 156 nömrəli, BMT-nin "Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında", "Uşaq hüquqları haqqında", "Ölkələrarası övladlığa götürmə ilə bağlı uşaqların müdafiəsi və əməkdaşlıq haqqında" və digər konvensiyalara qoşulmuşdur.

Biz müstəqilliyimizi çox mürəkkəb bir şəraitdə bərpa edə bilmişik. Bir tərəfdən ölkəmiz keçid dövründə yaşayırdı, digər tərəfdən torpaqlarımızın 20 faizi Ermənistan tərəfindən işğal olunmuşdu. Bunun nəticəsində bir milyon Azərbaycan vətəndaşı hələ də qaçqın və məcburi köçkündür. Onlardan 400 mindən çoxu qadınlar, 300 mindən çoxu uşaqlardır. Lakin Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nəticəsində ciddi sosial-psixoloji çətinliklərlə qarşılaşan qaçqın və məcburi köçkün ailələrinin, həmçinin şəhid ailələrinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması daim dövlətin diqqət mərkəzində olmuşdur. Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə uğurla həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasət ailələrin rifahının yaxşılaşdırılmasına, sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə, gənc nəslin mənəvi cəhətdən güclü nəsil kimi formalaşdırılmasına istiqamətlənmişdir. Hər bir ailənin inkişafı üçün dövlət tərəfindən xüsusi proqramlar həyata keçirilir. Aztəminatlı və çoxuşaqlı ailələrin, tənha və tək valideynli ailələrin bir çox problemləri artıq həll olunmuşdur. Onların maddi-sosial rifahının yaxşılaşdırılması üçün müxtəlif meyarlar üzrə müavinətlər, ünvanlı sosial yardımlar təyin olunmuşdur. Ailələrin hərtərəfli inkişafı üçün şəraitin yaradılması, onların müxtəlif problemlərinin həll edilməsi məqsədilə 2016-cı ilin birinci rübü ərzində 112730 ailəyə ünvanlı sosial yardım verilmiş, çoxuşaqlı ailələrdə hər bir uşağa görə ayrıca müavinətlər təyin olunmuşdur. Ailələrin aktiv məşğulluq tədbirlərinə cəlb edilməsi üçün özünüməşğulluq proqramlarının həyata keçirilməsinə də başlanılmışdır.

Ailə dəyərlərimizin təbliğində ictimai rəy və maarifləndirmə tədbirləri böyük rol oynayır. Milli-mənəvi dəyərlərin təbliği mətbuatın, qeyri-hökumət təşkilatlarının, hər bir vətəndaşın başlıca fəaliyyət prinsiplərindən birinə çevrilməlidir. Təəssüf ki, bəzi media orqanları sosial mövzulu proqramlarda yalnız cəmiyyətin neqativ hissəsini nümayiş etdirirlər. Halbuki Azərbaycan cəmiyyətinin nümunəvi ailələri müqayisə olunmayacaq dərəcədə üstünlük təşkil edir. Belə ailələrin uzunömürlülüyünün sirlərini açmaqla yeni həyat quracaq gəncləri maarifləndirmək zəruridir. Halbuki Azərbaycan ailəsinin nümunəviliyi xarici mətbuat orqanlarının da diqqətini cəlb etmişdir. Beynəlxalq mediada ailə dəyərlərimiz haqqında geniş məqalələr öz əksini tapır.

Dövlət başçısının müvafiq sərəncamı ilə 2016-cı ilin Azərbaycanda "Multikulturalizm ili" elan olunması digər milli-mənəvi dəyərlərlə yanaşı, ailə dəyərlərimizin qorunub saxlanmasına, fərqli mədəniyyətlərə hörmət və dövlət dəstəyi şəraitində inkişafına təkan verir. Azərbaycanda mədəni müxtəlifliyin inkişafına xidmət edən strateji kurs inamla həyata keçirilir. "Mən hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağam" deyən cənab İlham Əliyevin müxtəlif xalqların mədəniyyətlərinin qorunması və inkişaf etdirilməsi ilə bağlı siyasəti müasir dövrün reallıqları ilə şərtlənir. Qloballaşma prosesinin nəticəsi kimi ortaya çıxan sivilizasiyalararası toqquşma və ziddiyyətlər hər bir xalqın mənəvi dəyərlərinin qorunması məsələsini aktual problemlərdən birinə çevirmişdir. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Milli Məclisin deputatı, UNESCO-nun və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyeva bununla bağlı demişdir: "Ailə mühitini müəyyənləşdirən amillər çoxdur, amma, yəqin ki, başlıcası bir ümumi dalğaya köklənən fikir və dəyərlərin birliyidir". Yeri gəlmişkən, ölkəmizdə mədəni müxtəlifliyin, sivilizasiyalararası dialoq mühitinin qurulmasında Heydər Əliyev Fondunun xidmətləri də xüsusi qeyd olunmalıdır. Fond mədəniyyət diplomatiyasına və mədəniyyətlərarası dialoqa töhfələr verən, Qafqazda və keçmiş sovet məkanında analoqu olmayan uğurlu layihələri ilə bütün dünyada tanınmışdır. Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə fond hər bir layihəsi ilə müxtəlif xalqlar arasında humanizm, həmrəylik və dözümlülük kimi bəşəri dəyərlərin bərqərar olmasına töhfələr verir.

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən də maarifləndirmə xarakterli çap materialları hazırlanaraq ictimaiyyətə təqdim edilir. Bu istiqamətdə mühüm məsələlərin əks olunduğu növbəti nəşr "Azərbaycan Ailəsi" adlı kitabdır. Kitabda Azərbaycan ailəsinin inkişaf tarixi təhlil olunur, zəngin adət - ənənələrə və əxlaqi-mənəvi dəyərlərə söykənən uzunömürlü ailələrin cəmiyyətin inkişafındakı rolundan bəhs edilir, müasir dövrdə ailə institutunun möhkəmləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən dövlət siyasəti, respublika səviyyəli layihələr haqqında ətraflı məlumat verilir.

Ailə cəmiyyətin təməl daşıdır. Onun özülü nə qədər möhkəmdirsə, cəmiyyət də bir o qədər güclü və sağlamdır. Sağlam ailə sağlam cəmiyyətin və güclü dövlətin əsasıdır. Qarşılıqlı hörmət və bu hörmətdən yaranan davranış qaydaları ailə mənəviyyatının özülüdür. Bu qiymətli sərvəti yad təsirlərdən qorumaqla yanaşı, dünyanın mütərəqqi mənəvi dəyərlərindən istifadə edərək zənginləşdirmək hər birimizin vətəndaşlıq borcudur.

Hicran HÜSEYNOVA,
Azərbaycan Respublikası
Ailə, Qadın və Uşaq
Problemləri üzrə
Dövlət Komitəsinin sədri,
siyasi elmlər doktoru,
professor